

Dementiezorg in context

een systemische blik

Sienke Rommens
GZ-psycholoog/systeemtherapeut

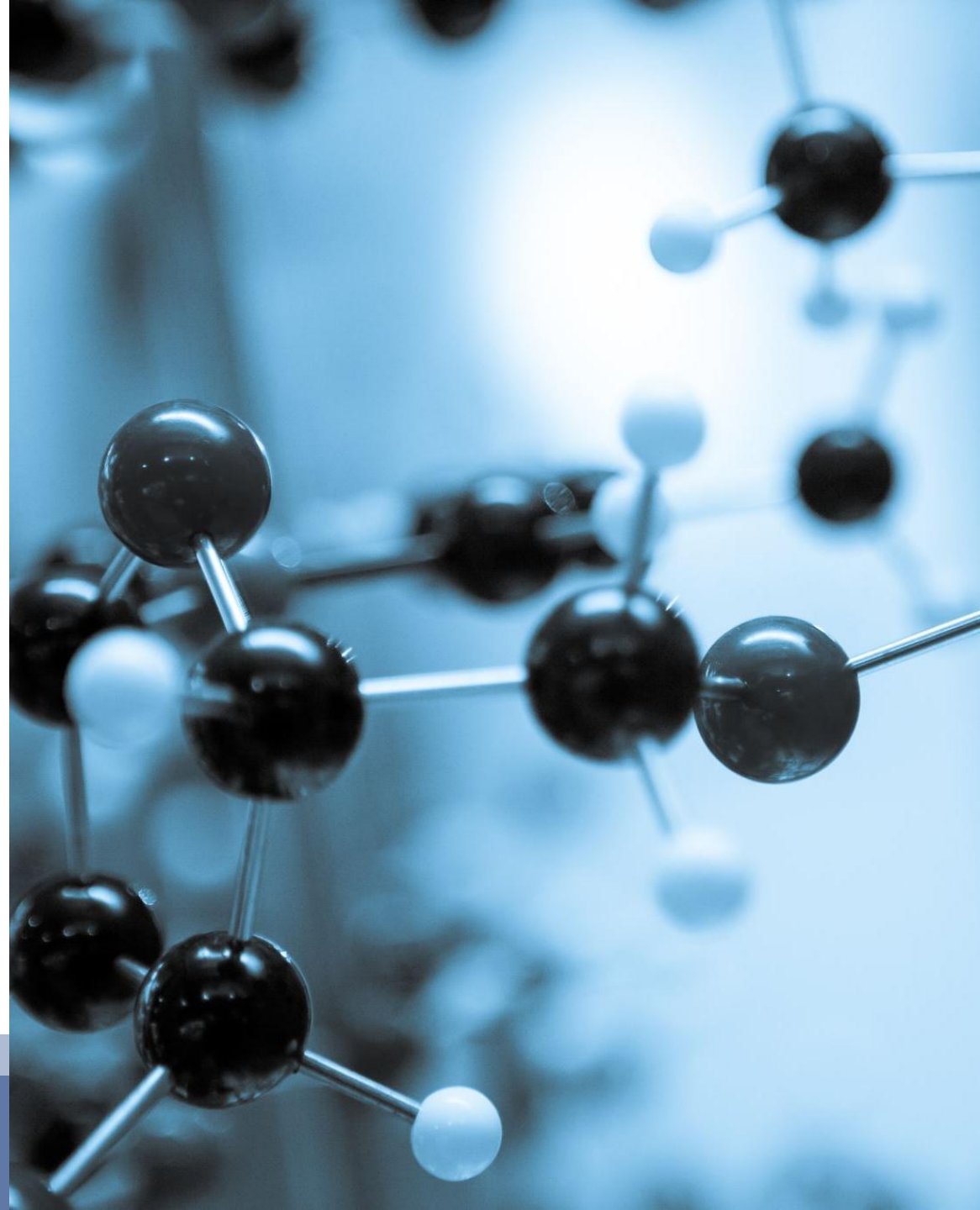
Uitgangspunten

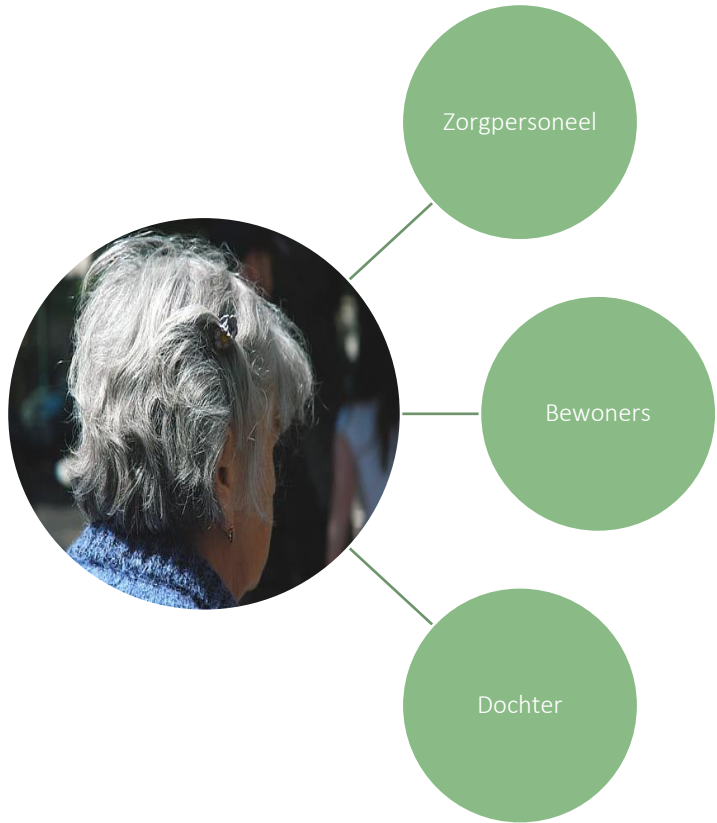
1. Iedereen maakt deel uit van een systeem
2. Alle systemen bestaan in een bepaalde tijd en context
3. Loyaliteit en rechtvaardigheid binnen relaties zijn belangrijk
4. Verandering is mogelijk door het systeem te beïnvloeden

Eigenschappen van een systeem

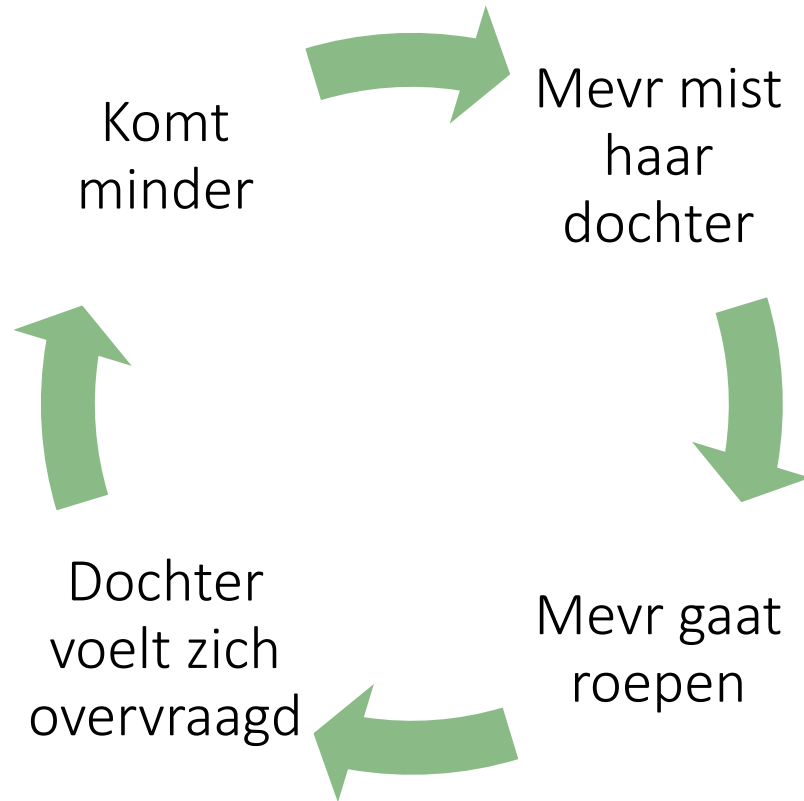
- Wederzijdse beïnvloeding
- Circulaire causaliteit
- Systeem streeft naar evenwicht
- Ieder systeem heeft grenzen en rollen.
- Communicatie binnen het systeem is cruciaal

Wederzijdse beïnvloeding

Circulaire causaliteit

Binnen een systeem is er geen rechte lijn tussen oorzaak en gevolg, maar een voortdurende beïnvloeding in een kringloop.

Evenwicht

Het systeem gaat steeds op zoek naar een stabiele, evenwichtige situatie.

Een patroon kan belastend zijn, kan ook voorspelbaarheid bieden en onbewust in stand gehouden worden.

Overgangen en crisissituaties

Grenzen en rollen

- Wat hoort wel en wat hoort niet binnen het systeem?
- Wie doet wat? Waar is iedereen mee bezig?

Rollen

1. Omgaan met de eigen invaliditeit
2. Handhaven van emotioneel evenwicht
3. Behoud van positief zelfbeeld
4. Zich voorbereiden op onzekere toekomst
5. Ontwikkelen van adequate relatie met verzorgenden
6. Ontwikkelen en onderhouden van sociale relaties
7. Omgaan met de verpleeghuisomgeving

Adaptie-coping model, Dröes, R.M. (1991)

Aspecten van een afdeling

Aspect	Invloed op probleemgedrag
Visie en cultuur	Bepaalt of gedrag als signaal of symptoom wordt gezien
Scholing en deskundigheid	Maakt verschil tussen symptoombestrijding en betekenisgeving
Multidisciplinair overleg	Versterkt gezamenlijke duiding en aanpak
Bezetting en werkdruk	Beïnvloedt ruimte voor observatie en relationele benadering
Fysieke omgeving	Kan gedrag versterken of juist reguleren

- Zorg voor Beter – Rol van organisatie bij onbegrepen gedrag
- Verenso – Handreiking probleemgedrag
- CCE – Onderzoekskompas complexe zorgsituaties.

Communicatiepatronen

Hoe verloopt de communicatie binnen het systeem?

- Roepgedrag
- Communicatie naar mevrouw vanuit zorg
- Communicatie vanuit dochter naar mevrouw

Eigenschappen van een systeem

Wederzijdse beïnvloeding	Haar roepgedrag beïnvloedt verzorgenden (stress) en andere bewoners (onrust); hun reacties beïnvloeden haar terug.
Circulaire causaliteit	Minder bezoek → roepgedrag → schuldgevoel bij dochter → nog minder bezoek → versterking van gedrag.
Evenwicht	Het systeem houdt het patroon in stand: roepen → reageren → rust → herhaling. Verandering vraagt bewust ingrijpen.
Grenzen en rollen	Rol van dochter als hechtingsfiguur blijft cruciaal. Onheldere grenzen tussen familie en zorgteam kunnen leiden tot spanning.
Communicatiepatronen	Mevrouw communiceert via roepen. Zorgteam reageert functioneel, mist soms emotionele betekenis.

Medisch-neurologisch perspectief:

Alzheimer tast haar korte-termijngeheugen aan.

Ze vergeet dat haar dochter net op bezoek is geweest.

Haar hersenen registreren telkens opnieuw een gevoel van gemis.

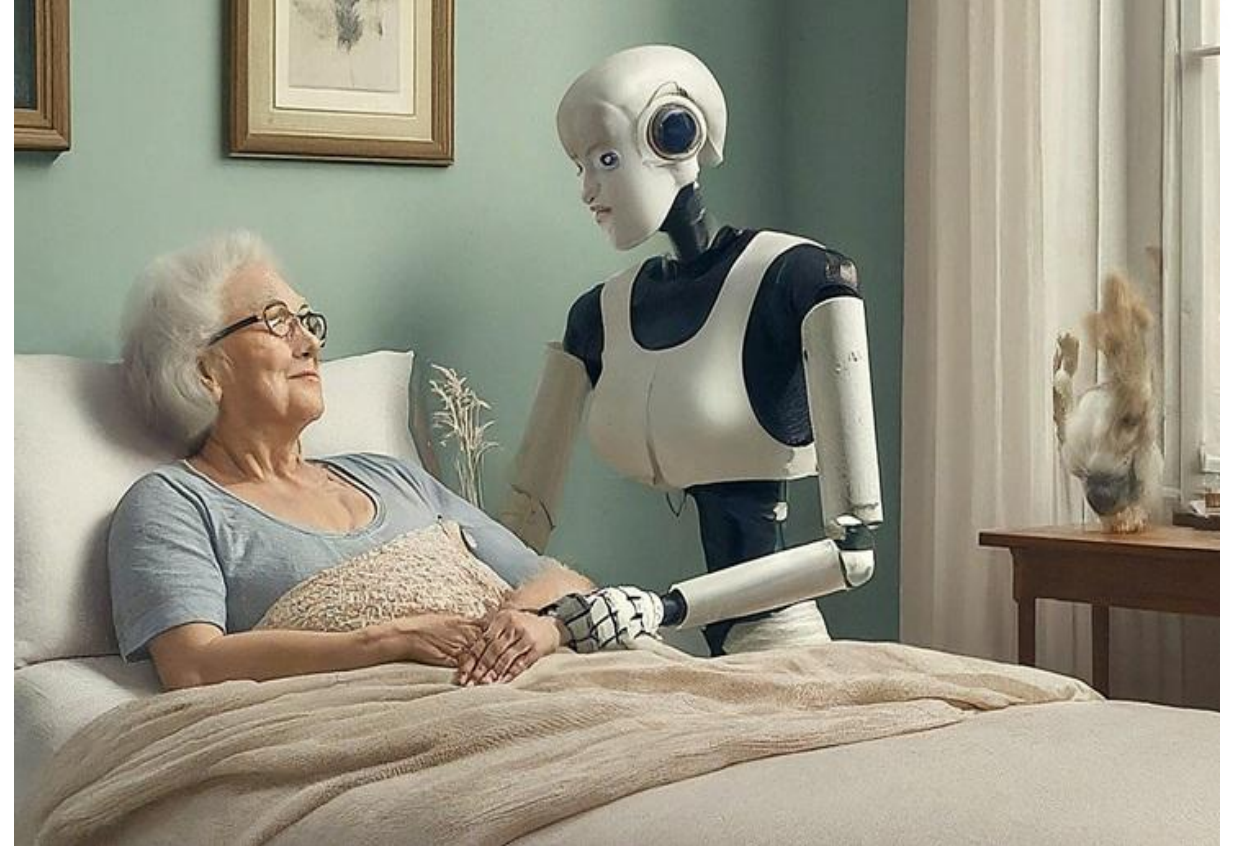
Mevrouw gaat dan roepen en kan niet stoppen.

Systemische probleemdefinitie

Mevrouw A. roept uit desoriëntatie, angst en gemis, versterkt door gevorderde Alzheimer en een verstoord tijds- en persoonsbesef.

Haar roepen — vaak gericht op haar dochter die zich schuldig voelt en wegblijft — wordt beïnvloed door wisselende teamreacties en vraagt om een afgestemde, emotioneel en neurologisch onderbouwde aanpak.

Door de jaren heen

Alle families bestaan in een bepaalde tijd en context

1920–1950 *Zorg binnen het gezin*

1950–1970 *Opkomst verzorgingsstaat*

1970–1990 *AWBZ en institutionalisering*

1990–2005 *Herwaardering van informele zorg*

2005–2015 *Decentralisatie en participatiesamenleving*

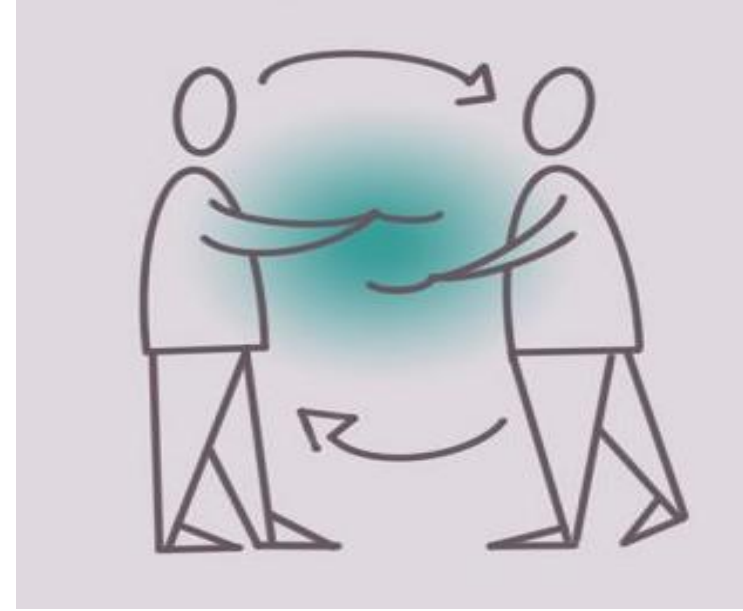
2015–2025 *Mantelzorg als pijler van zorgsysteem*

Gesprek met dochter

Loyaliteit en rechtvaardigheid

Loyaliteit is de innerlijke verbondenheid en trouw tussen mensen binnen een relatie, vaak gebaseerd op familiebanden, zorg, gedeelde geschiedenis en morele verplichtingen.

Rechtvaardigheid verwijst naar de balans tussen geven en ontvangen in relaties. Wanneer deze balans langdurig verstoord is, kan dit leiden tot spanningen, schuldgevoelens of verwijdering.

Contextuele therapie, Bösztörményi-Nagy

Verandering is mogelijk

Kleine veranderingen in communicatie of zorgstructuur kunnen al impact hebben op het welzijn van de persoon met dementie én diens omgeving.

Kritiek op systeemtherapie

- Onnodig ingewikkeld
- Weinig praktisch
- Gaat voorbij aan neurologische en medische problemen

Praktische toepasbaarheid

- Observeren en analyseren van roepgedrag als relationeel signaal
- Gesprek faciliteren tussen dochter en zorgteam over betekenis van gedrag
- Psycho-educatie aan zorgteam: gedrag is communicatie, geen verstoring
- Systeemgesprek organiseren met dochter, zorgteam en eventueel andere betrokkenen
- In kaart brengen van interactiepatronen: wie reageert hoe op mevrouw A's gedrag
- Adviseren over afstemming en rolverdeling binnen het systeem

Praktische toepasbaarheid

- Levensverhaal van mevrouw A ophalen en delen met het team
- Uitleg geven over generatiegebonden zorgnormen en verwachtingen
- Dochter ondersteunen in het loslaten van schuldgevoelens die voortkomen uit contextverschillen
- Gesprek begeleiden over impliciete verwachtingen tussen moeder en dochter
- Helpen bij het expliciteren van zorggrenzen en het herstellen van balans
- Ondersteunen bij het verwerken van loyaliteitsconflicten (bijv. "ik wil zorgen, maar ik kan niet alles")
- Kleine interventies voorstellen om patronen te doorbreken (bijv. vaste belmomenten, visuele herinneringen aan contact)
- Reflectiegesprekken met zorgteam over eigen reacties op gedrag
- Positieve ervaringen tussen moeder en dochter stimuleren

Bedankt voor jullie aandacht.